

УДК 332.05

Н.О. Пархоменко, О.В. Перепелюкова

parkhomenko.na28@gmail.com,

Lena.perepelukova@gmail.com,

*Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТУК УКРАЇНИ В СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ

Сучасна економічна криза та постійний тиск зовнішніх і внутрішніх форс-мажорних чинників призвели до послаблення позицій країни на міжнародній арені. Така застійна і хаотична ситуація підвищує вразливість країни до зовнішніх ворожих стратегій, що знижують економіку країни, ослаблення національної валюти, поглинання промислових технологій, стратегічних підприємств і ресурсів. Тому сьогодні питання реалізації ефективної національної економічної стратегії - це питання національної безпеки.

З огляду на гостроту питання, актуальним є розробка заходів щодо підвищення позицій України на міжнародній арені. Таким напрямом стало затвердження Президентом України Указ "Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020", який став основним дороговказом подальшого розвитку держави на наступні п'ять років.

Концепція "сталого розвитку" лежить в основі моделі розвитку ЄС, націленої на те, щоб відповідати викликам сучасності, не загрожуючи можливостям майбутніх поколінь щодо задоволення їхніх потреб. Метою є поліпшення умов життя людини при збереженні його життєвого простору в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі.

Зазначена концепція була підтверджена і в прийнятому ЄС у 2010 році документі "Європа - 2020", який став стратегією розумного, сталого та інклюзивного зростання. Держави ЄС визначили п'ять ключових цілей, які кожна країна має досягти до 2020 року. Ці цілі охоплюють такі сфери, як трудова зайнятість, інноваційний розвиток, освіта, соціальна інтеграція, клімат/енергетика.

Індикаторами успішності виконання поставлених цілей визначено п'ять ключових показників, серед яких: 75% населення віком від 20 до 64 років мають бути працевлаштовані; 3% ВВП держав ЄС має інвестуватися у проекти дослідження та розвитку; досягнення цілі "20-20-20", що означає скорочення на 20% викидів парникових газів порівняно з 1990 роком; збільшення у енергоспоживанні ЄС на 20% частки енергії, виробленої з відновлювальних джерел; збільшення на 20% енергоефективності; частка людей з початковою освітою не має перебільшувати 10% і не менше 40% молоді повинні мати вищу освіту; на 20 мільйонів менше має стати населення, яке проживає на межі бідності.

Кожна країна ЄС розробила свої власні національні цілі по кожному з цих напрямків, а

також конкретні заходи на національному рівні, які необхідно вжити з метою їх імплементації.

Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" затвердила чотири вектори руху для нашої держави та реалізацію 62 реформ, визначила 25 ключових показників-індикаторів, за якими буде оцінено хід виконання реформ та програм, передбачених Стратегією.

Тож, беззаперечною умовою успішності програм розвитку є оперування єдиними критеріями та баченням стратегічних цілей. При цьому, зазначені цілі мають бути конкретними, дуже специфічними, реалістичними, досяжними, мати чіткі часові рамки.

Важливим елементом є зобов'язання щодо впровадження цілей, схвалені на високому рівні. У цьому контексті показники Стратегії мають стати поштовхом для дій на усіх керівних ланках влади нашої держави.

Стратегія має передбачати вертикальну та горизонтальну інтеграцію.

Вертикальна інтеграція обумовлена необхідністю приведення у відповідність до Стратегії усіх інших національних і регіональних програм.

Горизонтальна інтеграція представляє собою більш складну систему, коли відбувається поєднання екологічних, соціальних та економічних аспектів розвитку, так звана "екологізація" усіх напрямків розвитку суспільства. У багатьох країнах ЄС горизонтальна інтеграція проявляється у створенні міжвідомчих інституцій, відповідальних за реалізацію положень стратегії сталого розвитку.

Окремою передумовою ефективності впровадження Стратегії є активна участь різних зацікавлених груп у впровадженні її цілей. Це те, що названо у Стратегії суспільним договором між владою, бізнесом та громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності. Така участь може бути інформативною, консультативною або стосуватися прийняття рішень та використовувати різні інструменти та механізми забезпечення свого залучення до системи прийняття рішень, такі як, консультативний діалог, участь у міжвідомчих механізмах, підвищення обізнаності населення з проблематикою, використання Інтернет ресурсів для пропагування цілей сталого розвитку.

Найважливішою умовою успішної реалізації Стратегії сталого розвитку України є вироблення ефективного імплементаційного механізму та розбудова потенціалу та спроможності як на державному рівні, так і на рівні окремо взятих суб'єктів. Стратегія має підкріплюватися виробленням дієвих механізмів її реалізації з чітко закріпленнями сферами політичної відповідальності (забезпечення фінансування, річні плани дій, закріплена відповідальність за конкретними міністерствами і відомствами), а також розбудовою адекватної інституційної бази та підвищенням інституційного та персонального потенціалу для забезпечення виконання її цілей.

За результатами SWOT-аналізу згідно з методологією «Форсайт», ідентифіковані такі сильні сторони національної економіки: наявність багатогалузевої інфраструктури (військово-промисловий комплекс, авіакосмічна промисловість, корабле-, енерго- й машинобудування, гірничо-промисловість, транспортне машинобудування) як основи перебудови економіки за кластерним принципом.

За останні п'ять років промисловий сектор національної економіки створює одну шосту українського ВВП: у 2012 р. частка продукції видобувної та переробної промисловості у ВВП становила 18,2 %, у 2016 р. — 17,5 %.

Наявність освіченого працездатного людського капіталу, що засвідчує 34 рейтингова позиція України зі 140 країн за рейтингом Всесвітнього економічного форуму. Зокрема щодо «Якості математичної та фундаментальної природничої підготовки» – 27 рейтингова позиція, за «Охопленням вищою освітою» – 11 рейтингова позиція, за наявністю вчених та інженерів – 29 місце, тоді як за рівнем початкової освіти – лише 51 рейтингова позиція.

Сировинно-ресурсна база для атомної, відновлюваної енергетики й точного приладобудування. У надрах України виявлено майже 20 тис. родовищ, з яких 8290 за 98 видами мінеральної сировини мають промислове значення. З видобутком і використанням корисних копалин пов'язано майже половину промислового потенціалу країни (48 %), особливо в точному приладобудуванні, а також тут зайнято до 20 % її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до показників розвинених країн, де функціонує потужне гірничо-видобування. • Вигідне географічне розташування в євразійському просторі, де в середньо- й довгостроковій перспективі вагомість транспортних коридорів лише зростатиме. • Унікальні чорноземи у світовому масштабі – на території України, яка обіймає майже 0,5 % земної суші, знаходиться близько 20 % світових чорноземів. Їхню вагомість підсилюють висока природна родючість, потужний потенціал виробництва рослинної продукції, розгалужена система магістральних каналів зрошення, зональне наукове забезпечення рослинництва. • Один з найбільших ринків у Європі з понад 40 мільйонами споживачів. Україна може досягти успіху в міжнародному поділі праці, виходячи з її географічного розташування, наявного людського потенціалу та природних ресурсів, розвиваючи такі сектори національної економіки: • аграрний; • військово-промисловий; • інформаційно-комунікаційних технологій. Очікується, що ці три сектори у 2020 р. забезпечать внесок у загальне зростання економіки на рівні 43 %, а до 2030 р. цей внесок зросте до 53 %. Водночас до 2020 р. внесок у зростання економіки низькотехнологічних і сировинних видів економічної діяльності становитиме 35 %, але до 2030 р. він має скоротитися до 5 %. Отже, існуюча структура

національної економіки та традиційна модель управління не спроможні забезпечити збалансований розвиток і зростання ВВП прискореними темпами.

Визначено, що основні пріоритети України у сфері міжнародного співробітництва щодо сталого розвитку мають реалізовуватися через інтеграцію відповідної політики України до програм європейської спільноти; вдосконалення та впровадження у відповідність до європейських норм і стандартів правової, нормативно-методичної та інституціональної бази України у сфері сталого розвитку; залучення до розбудови світової системи екологічної безпеки, як складової системи підтримання міжнародної стабільності; активна участь у подальшому розвитку багатосторонніх домовленостей та роботі міжнародних інституцій, відповідальних за визначення подальшої стратегії сталого розвитку.

Таким чином, одним із фундаментальних питань сьогодення є питання структури економіки майбутнього. Запропоновані напрями дають змогу моделювати процеси розвитку залежно від закладених у сценарії параметрів, це уможливило гнучке й оперативне реагування на безперервні динамічні зміни глобального економічного ландшафту. Потужний методологічний інструментарій задля аналітико-інформаційного забезпечення ухвалення обґрунтованих рішень у сфері сучасної економічної політики надає форсайт. Аналізуючи світові горизонти розвитку, зіставляючи наявні сильні та слабкі сторони національної економіки, Доктрина визначає, що головним багатством і ключовим потенціалом розвитку України є людський капітал, а інвестиції в людей, тобто в науку, культуру, освіту та охорону здоров'я, дають найбільш очікуваний результат – це високотехнологічна національна економіка, а також стійке, збалансоване і все охопне зростання. Досягнення вищезазначених цілей є головним завданням сучасної державної політики, виконання якого уможливають узгодженість із суспільством та прозорість в ухваленні політичних рішень.

Список літератури

1. Указ Президента України № 5/2015 Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>. Дата звернення: 19.03.2019
2. Renewed EU Sustainable Development Strategy – Режим доступу: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010917%202006%20INIT> Дата звернення: 19.03.2019
3. Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF> Дата звернення: 19.03.2019